

ADATOK A BAKONY HEGYSÉG PÖSZÖRLÉGYFAUNÁJÁNAK ISMERETÉHEZ (DIPTERA, BOMBYLIIDAE)

Bevezetés

Mint azt a Bakony Tabanidae-faunájáról írt dolgozatomban (5) már jeleztem az elkövetkezendő évek során fel kívánom dolgozni a Bakony két-szárnyú (*Diptera*) faunájából azokat a családokat, melyekből részben kellő mennyiségű anyag gyűlik össze, másrészt, melyek meghatározásának feltételei ezt lehetővé teszik.

Magyarország *Bombyliidae*-faunájáról tudomásom szerint önálló közlemény nem jelent meg. Ha csak nem soroljuk ide a *Fauna Regni Hungariae*-t (2), melyben a többi családokhoz hasonlóan a *Bombyliidák* is külön szerepelnek. Azonban ebben mindössze három faj bakonyi előfordulására találunk adatot. A *Bombyliidákkal* is foglalkozó egyéb közleményekben bakonyi adat nem található. Így végeredményben a Bakony szinte teljesen „terra incognita” terület a pöszörlegyek szempontjából. Ez is indokolja a témával való foglalkozást.

Dolgozatom összeállításánál az alábbi forrásokat használtam fel:

1. A *Fauna Regni Hungariae* Bombyliidákkal foglalkozó része.

2. A budapesti Természettudományi Múzeum Állattárának új Bombyliidae-gyűjteménye.

3. A zirci Bakonyi Természettudományi Múzeum gyűjteménye.*

Dolgozatomat nem a kutatómunka lezárásának, hanem csak egy szerény állomásának tekintem, melyben az eddigi eredményeket próbálom összegezni. A gyűjtőmunkát tovább kívánom végezni, sőt lehetőleg intenzívebbé tenni, mert az elmúlt néhány év gyűjtései bizonyították, hogy a

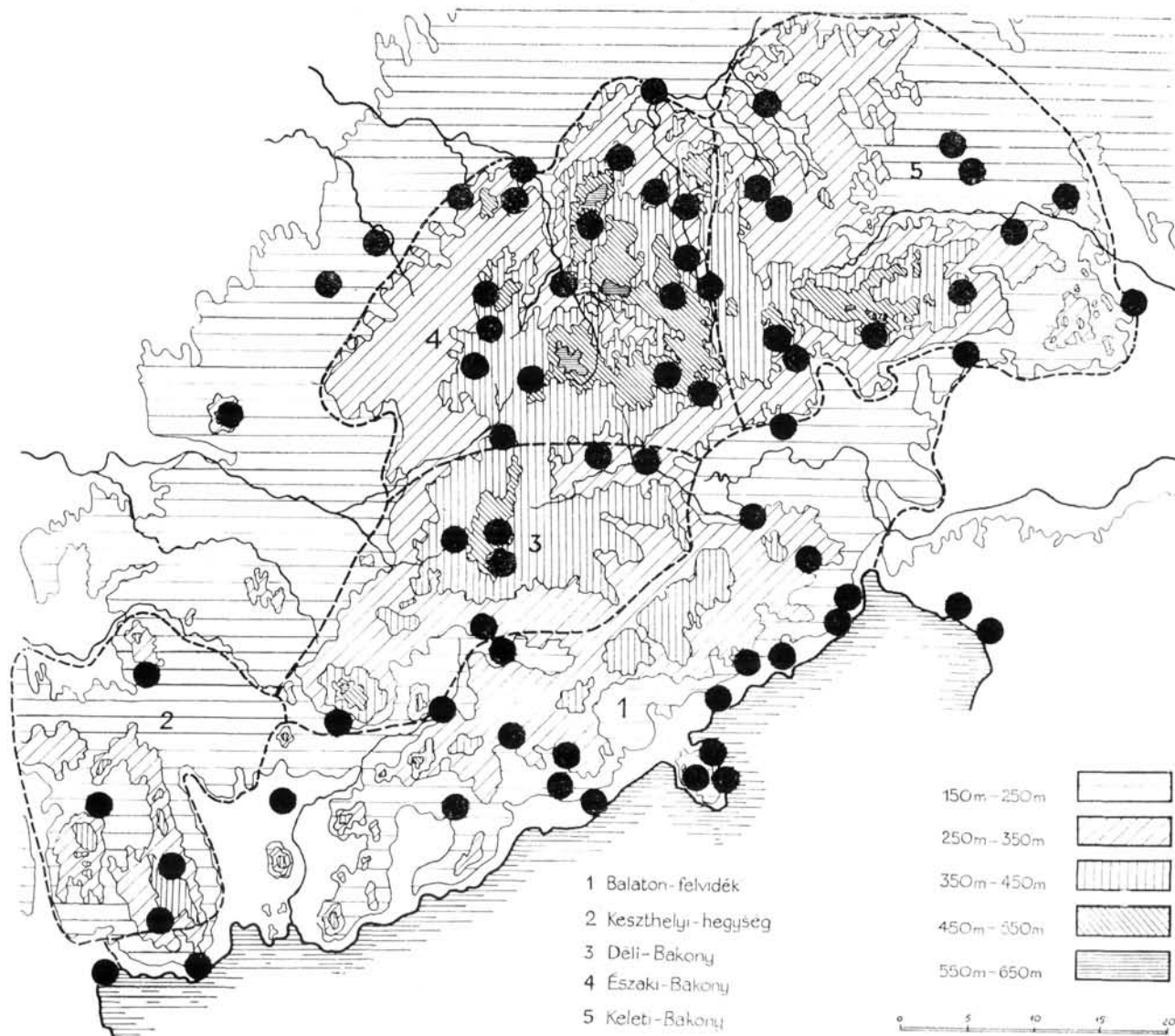
* A Bakonyi Természettudományi Múzeum Bombyliidae anyagának egy részét dr. PAPP JENŐ, a veszprémi Bakonyi Múzeum volt hymenopterológusa, jelenleg a budapesti Természettudományi Múzeum Állattára Hymenoptera-gyűjteményének vezetője gyűjtötte, aki nem azonos az ugyancsak az Állattárban (azonban a légygyűjteményben) dolgozó dipterológus PAPP LÁSZLÓVAL. A jelen dolgozatban szereplő „PAPP” név minden esetben dr. PAPP JENŐRE vonatkozik.

Bakony minden részterülete tartogat még meglepetéseket. Várható, hogy a területről eddig kimutatott fajok száma (mely jelenleg 35), a jövőben még számottevően emelkedni fog — természetesen intenzív gyűjtőmunkát feltételezve —, hiszen a Magyarországon élő fajok száma 70 körül van.

Vizsgálataim alapjául az ún. tágabb értelemben vett Bakony szolgál, mivel ez „A Bakony természeti képe” kutatóprogram és egyben a Bakonyi Természettudományi Múzeum gyűjtőterülete is, mely alatt lényegében a Balatontól északra elterülő hegységet és annak peremvidékeit értjük a közbezárt medencékkel. Az alábbi térképvázalt jól szemlélteti a szóban forgó területet, ugyanakkor tartalmazza azokat a helyeket is (fekete körrel jelölve), ahonnan eddig *Bombyliidae* faj előkerült.

A pöszörlegyek életmódjáról és különösen fejlődésükről viszonylag kevés ismerettel rendelkezünk. Általában feltűnően bundás szőrözetük van, ennek következtében feületes ránézésre a poszméhekre emlékeztetnek. Fejlődésüket hiányosan ismerjük. Az eddigi kutatások alapján megismert fajok lárvái más rovarokban (pl. bagolylepkék, gyászbogarak, legyek bábjai) élősködnek. A kifejlett állatok viráglátogatók, azonban viszonylag kevés növény virágát szeretik. Megfigyeléseim szerint néhány faj csak egy meghatározott virághoz ragaszkodik. Tavasszal általában korán megjelennek és olyan helyeken láthatók nagy számban, ahol sok tüdőfű (*Pulmonaria*) vagy repkény (*Glechoma hederacea*) található. A fajok egy része nem száll le a virágra, hanem a virág előtt rendkívül gyors szárnymozgással lebeg és közben hosszú szívókájával a nektárt szívogatja. Tavasztól őszig megtalálhatók, de minden évszakban más fajok gyűjthetők. Repülésük igen jellemző: többnyire sokáig egy ponton lebegnek, majd hirtelen odábeikkázva folytatják a repülést, a zengőlegyekhez és a bögölyökhöz hasonlóan.

A továbbiakban felsorolom a Bakony vidékéről eddig előkerült pöszörlegyfajokat. Kitérek a fajok palearktikus elterjedésére és ismertetem hazai, valamint bakonyi elterjedési viszonyait, majd leírom a fajjal kapcsolatos megfigyeléseimet és felsorolom a bakonyi lelőhelyeket, a gyűjtők nevét és a gyűjtési időpontokat. Dolgozatomat néhány saját készítésű faj és biotóp, illetve tájfotóval is illusztrálom.

1. Bombyliidae gyűjtőhelyek a Bakonyban

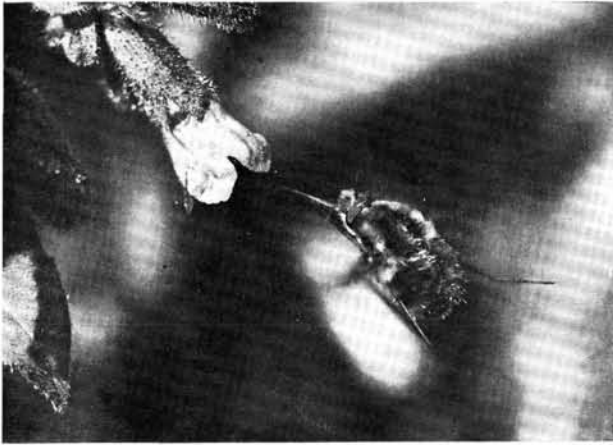
1. Bombyliidae-Sammelorte im Bakony-Gebirge

1. The collecting sites of Bombyliidae in the Bakony Mts.

1. *Conophorus virescens* FABR. — Európa, Kiszázia és Észak-Afrika lakója. Hazánkban ország-szerte elterjedt, közönséges faj, a Bakony vidékén is gyakori. Az útszéli zsázsa (*Lepidium draba*) virágján gyűjthető legnagyobb számban (néha tömegesen), de a boglárkafajokat is előnyben részesíti. Bakonyi lelőhelyei: Bakonypölöske (PAPP, 1962. V. 29.); Balatonkenese (TÓTH, 1972. V. 21.); Cuha-völgy: Kardosrét (TÓTH, 1972. V. 25.); Csopak: Nosztori-völgy (TÓTH, 1972. VI. 5.); Gyulafirátót: Halas-tó környéke (TÓTH, 1971. V. 12., V. 18.); Gyulafirátót:

Répa-völgy (HADNAGY, 1969. V. 24.); Tapolcafő: Kalapács-ér; éger-liget (TÓTH, 1972. V. 23.); Tihany (MÓCZÁR, 1960. V. 26.—VI. 2.); Tihany: Fürredi-öböl (ENDRÖDY jr., 1958. V. 14., V. 15.; MIHÁLYI, 1970. VI. 5.); Tihany: Külső-tó (ZSIRKÓ, 1958. VI. 4.); Veszprém: Látó-hegy (CSELLENYI, 1962. VI. 2.); Veszprém: Séd (PAPP, 1957. VI. 4.); Zalaszentő: Tátika (KASZAB, 1957. VI. 10.); Zirc (TÓTH, 1970. VI. 7.).

2. *Phthiria canescens* LOEW — Közép- és Dél-Európában, valamint a Szovjetunió dél-európai ré-

2. Tüdőfű virága előtt lebegő pöszlégy (*Bombylius discolor* Mik.)

2. Vor der Blüte des Lungenkrautes schwebende *Bombylius discolor* Mik.

2. Bee-fly (*Bombylius discolor* Mik.) hovering in front of a pulmonaria flower

lanak. Itt a faj egyedei alacsonyan a talaj fölött, a fűszálak között röpködtek, nem túl gyorsan, viszonylag nagy számban, 10 darabot sikerült belőle gyűjteni: Pula (TÓTH, 1971. V. 27.).

5. *Bombylius punctatus* FABR. — Dél-Európa, Észak-Afrika és Ázsia lakója. Hazánkban ritka, inkább csak irodalmi adatok alapján ismerjük. Bizonyító példánya csak a debreceni Déri Múzeumban (ez valószínűleg Debrecen környékéről származik) és a Természettudományi Múzeum Állattárában van. Eddig a Bakony vidékén nem sikerült gyűjtenem, de THALHAMMER a *Fauna Regni Hungariae*-ban Tapolcáról közli, a gyűjtő nevének és a gyűjtés időpontjának megjelölése nélkül. Ezt az adatot nyugodtan elfogadhatjuk, mivel az állat annyira jellegzetes, hogy más fajjal nem téveszthető össze.

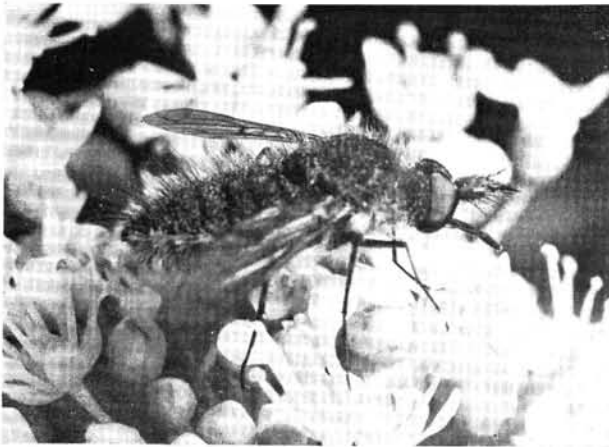
6. *Bombylius ater* SCOP. — Egész Európában, Észak-Afrikában és Ázsiában is megtalálható. Hazánkban elsősorban a domb- és hegyvidékeken gyakori, de a sík területeken is előfordul. A leggyakrabban kakukkfű (*Thymus*) virágjáról gyűjtöttem. Más növényeken ritkán sikerült megfigyelnem. Bakonyi lelőhelyei: Bakonybél (TÓTH, 1972. VI. 4.); Cuha-völgy: Kardosrét (TÓTH, 1972. V. 25.); Csapok: Nosztori-völgy (TÓTH, 1972. VI. 5.); Királyszállás (TÓTH, 1972. VI. 6., megfigyelt példány); Tapolcafő: Kalapács-ér, éger-liget (TÓTH, 1972. V.

szén található. Magyarországon csak kevés helyről került elő. A Bakonyban sem gyakori, eddig csak a Balaton-felvidékről ismerjük: Balatonakali (MÁRKNE, 1958. VII. 9.); Tihany: Külső-tó (MIHÁLYI, 1956. VI. 6.); Tihany: Óvár (SOÓS, 1962. VI. 12.).

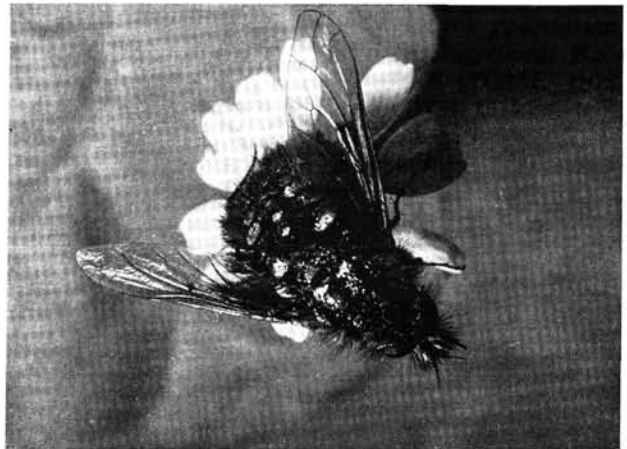
3. *Phthiria pulicaria* MIKAN — Egész Európában, Kisásziában és Észak-Afrikában megtalálható. Hazánkban elsősorban a síkvidéki homokos területeken látszik gyakorinak. Az eddigi ismereteink szerint a Bakonyban ritka: Tihany: Akasztó-domb (MIHÁLYI, 1958. VI. 2.); Tihany: Óvár (SOÓS, 1962. VI. 12.).

4. *Dischistus minimus* SCHRANK — Közép- és Dél-Európában, valamint Kisásziában él. Magyarországon ritka. A Bakonyban is csupán egy pontjáról került eddig elő, Pula határában egy száraz, eléggé kopár sertéslegelőről, melyen elszórtan idősebb tölgyfák ál-

3. *Conophorus virescens* Fabr.

4. *Bombylius ater* Scop.

23.); Tihany: Óvár (SOÓS, 1962. VI. 22., SZÖCS, 1958. VI. 2.); Városlőd (PAPP, 1962. VI. 10.); Veszprém: Séd (PAPP, 1957. VI. 4., VI. 19.); Zirc (TÓTH, 1971. VI. 5.).

7. *Bombylius pictus* PANZ. — Közép- és Dél-Európa, valamint Ázsia lakója. Hazánkban nem gyakori, mindenütt csak szórványosan található. Bakonyi lelőhelyei: Balatongyörök (PAPP, 1958. IV. 27.); Eplény: Malom-réti-völgy (TÓTH, 1971. IV. 10.); Veszprém: Gulya-domb (PAPP, 1962. IV. 21.).

8. *Bombylius medius* L. — Európában, Észak-Afrikában és Nyugat-Ázsiában fordul elő. Hazánkban a sík- és a hegyvidéken — így a Bakonyban is, egyaránt gyakori. Tavaszi állat, főleg a tüdőfű (*Pulmonaria*) fajokon található. Bakonyi lelőhelyei: Ajka: Jókai-bánya (TÓTH, 1964. V. 1.); Balatonakarattya (PAPP, 1962. IV. 26.); Balatongyörök (PAPP, 1958. IV. 27.); Eplény: Malom-réti-völgy (TÓTH, 1972. IV. 9., IV. 19.); Gyulafirátót: Büdöskút környéke (PAPP, 1968. IV. 26.); Paloznak (NOVÁK, 1962. V. 18.); Sáska: Agár-tető (PAPP, 1967. V. 11.), Tihany: Füredi-öböl (ENDRÓDY jr., 1958. V. 15.); Tihany: Külső-tó (ENDRÓDY jr., 1958. V. 14.).

9. *Bombylius discolor* MIK. — Areálja kiterjed Európára, Észak-Afrikára és Nyugat-Ázsiára. Hazánkban főleg a domb- és hegyvidéken gyakori. Az előző fajhoz hasonlóan a tüdőfűvek (*Pulmonaria*) nektárját kedveli. A Bakony vidékén is gyakori: Ajka: Jókai-bánya (TÓTH, 1964. V. 1.); Ajka: ligeterdő (TÓTH, 1969. V. 30.); Balatonfüred: Tamás-hegy (DIETZEL, 1963. IV. 12.); Dörgicse: Bece-hegy

6. *Bombylius medius* L.

5. Részlet a Zirci-medencéből a Bakonybél felé vezető turistaútméntén. A *Bombylius ater* Scop. élőhelye

5. Ein Teil des Zircer Beckens neben dem Touristenweg nach Bakonybél. Das Biotop von *Bombylius ater* Scop.

5. Part of the Zirc basin by the touring route toward Bakonybél. The biotope of *Bombylius ater* Scop.

(PAPP, 1966. IV. 6.); Eplény: Malom-réti-völgy (TÓTH, 1971. IV. 19., V. 10., V. 14., 1972. IV. 9., megfigyelt példány); Hárskút: Esztergáli-völgy (PAPP, 1963. IV. 16.); Hárskút: Tilalmas (PAPP, IV. 17.); Káptalanfüred (NERUZSIL, 1963. V. 4., PAPP, 1964. IV. 20.); Paloznak (NOVÁK, 1962. IV. 16.); Zirc: arborétum (TÓTH, 1972. IV. 8.).

10. *Bombylius major* L. — Európában, Észak-Afrikában, Ázsiában és Észak-Amerikában gyakori faj. Hazánk domb- és hegyvidékein (így a Bakonyban is) közönséges. Az Alföldön csak szórványosan található. Bakonyi lelőhelyei: Ajka: Jókai-bánya (TÓTH, 1964. V. 1.); Bakonybél: Gerence-völgy (TÓTH, 1970. V. 14.); Bakonybél: Szömörke-völgy (PAPP, 1958. V. 15.); Balatoncsicsó: erdészház környéke (PAPP, 1969. V. 6—8.); Cuha-völgy (BAJÁRI, 1957. V. 23.); Csehbánya (PAPP, 1963. V. 28.); Dudar: Ördög-árok (TÓTH, 1971. V. 9.); Eplény: Malom-réti-völgy (TÓTH, 1971. IV. 10., 1972. IV. 9., IV. 24.); Gézaháza: Kő-árok (MÓCZÁR, 1957. V. 21.); Gyulafirátót: Büdöskút környéke (PAPP, 1968. IV. 26.); Hárskút: Esztergáli-völgy (PAPP, 1963. IV. 16.); Káptalanfüred (NERUZSIL, 1963. V. 4., 1968. V—VI.); Márkó: Menyeke (PAPP, 1963. V. 12.); Németbánya (TÓTH, 1970. V. 21.); Paloznak (NOVÁK, 1961. IV. 14., IV. 8., 1962. IV. 14.); Sáska: Agár-tető (PAPP, 1967. V. 11.).

11. *Bombylius fimbriatus* MEIG. — Közép- és Dél-Európa, valamint Nyugat-Ázsia lakója. Hazánkban eddig csak a domb- és hegyvidékről került elő.

7. Hajmápuszta környéki táj a Keleti-Bakonyban

7. Die Umgebung der Hajmápusztaer Gegend im Ost-Bakony-Gebirge

7. The scenery near Hajmápuszta in the East Bakony Mts.

Nem látszik gyakori fajnak. Bakonyi lelőhelyei: Balatonfüred: Koloska-völgy (TÓTH, 1972. V. 27.); Balatongyörök (PAPP, 1958. IV. 27.); Bodajk (MAGYAR, 1963. VI. 14.); Csopak: Nosztori-völgy (TÓTH, 1972. VI. 5.); Eplény: Malom-réti-völgy (TÓTH, 1971. V. 14.); Paloznak (NOVÁK, 1962. V. 18.); Tihany: Füredi-öböl (ENDRÓDY jr., 1958. VI. 15.).

12. *Bombylius canescens* MIK. — Közép- és Dél-Európában, valamint Ázsiában találták. Hazánkban az előző fajhoz hasonlóan eddig csak a domb- és hegyvidékekről került elő. Előfordulása nagyon szórányosnak látszik. Nyáron repül. A Bakonyban sem gyakori: Eplény: Malom-réti-völgy (TÓTH, 1972. VII. 2.); Paloznak (NOVÁK, 1961. IV. 28., 1962. V. 18.); Veszprém: Látó-hegy (CESELLÉNYI, 1962. VI. 2.); Veszprém: Séd (PAPP, 1957. VI. 4.)

13. *Bombylius venosus* MIK. — Közép- és Dél-Európa, valamint Ázsia lakója. Hazánkban főleg a domb- és hegyvidéken található, csak kevés helyről került elő. A Bakonyvidékének viszonylag sok pontjáról sikerült gyűjteni, de mindenütt csak 1–2 példányban, tehát közönségesnek itt sem nevezhető. Bakonyi lelőhelyei: Aklipuszta (TÓTH, 1971. VI. 3.); Bakony: Mogyorós (SÓLYMOSNÉ, 1957. V. 22.); Balatonkenese: Soós-hegy (PAPP, 1962. V. 19.); Eplény: Malom-réti-völgy (TÓTH, 1971. V. 14., 1972. V. 5.); Fenyőfő: Kísszépalma környéke (PAPP, 1965. V. 25–31.); Hajmápuszta: Halas-tó környéke (TÓTH, 1972. V. 19.); Hárskút: Borostyán-hegy (PAPP, 1963. V. 26.); Hárskút: Molnár-tanya (PAPP, 1963. V. 26.); Herend (PAPP, 1962. V. 17.); Kaposcs: Kálomis-tó (PAPP, 1968. V. 7.); Keszthely (JERMY, 1955. V. 13.); Ugod: Huszárok-elő-puszta (TOPÁL, 1959. V. 19–20.); Vállus: Csetény (PAPP, 1969. V. 23.); Zirc: Cuha-völgy (TÓTH, 1970. V. 24.).

14. *Bombylius nubilus* MIK. — Közép- és Dél-Európában, valamint Ázsiában él. Hazánk domb- és hegyvidékein fordul elő. A Bakonyvidékén az eddigi kutatások alapján az egyik leggyakoribb fajnak látszik. Eddig 17 lelőhelyről sikerült kimutatni: Aklipuszta (TÓTH, 1971. VI. 3.); Bakonybél: Gerence-völgy (PAPP, 1957. V. 23.); Cuha-völgy: Kardosrét (TÓTH, 1971. V. 13., 1972. V. 25.); Csehbánya (PAPP, 1963. V. 28.); Dudar: Ördög-árok (TÓTH, 1971. V. 12.); Eplény: Malom-réti-völgy (TÓTH, 1971. V. 14.); Iharkút (PAPP, 1969. V. 27–28.); Márkó (PAPP, 1963. V. 12.); Némethánya (TÓTH, 1970. V. 21.); Porva-Csesznek (TÓTH, 1971. V. 12.); Tapolca (in Fauna Regni Hungariae); Tapolcafő: Kalapács-ér, éger-liget (TÓTH, 1972. V. 23.); Ugod (TOPÁL, 1959. V. 19–20.); Zirc: Cuha-völgy (TÓTH, 1970. V. 24.); Zirc: erdő (TÓTH, 1972. V. 18.).

15. *Bombylius cinerascens* MIK. — Európa, Észak-Afrika és Kisázsia lakója. Hazánkban az előző fajhoz hasonlóan a domb- és hegyvidéken található, gyakori faj. A Bakonyvidékén egyik leggyakoribb fajnak bizonyult, 15 lelőhelyről került eddig elő: Bakony: Mogyorós-kert (PAPP, 1957. V. 22.); Bakonybél (TÓTH, 1972. VI. 4.); Bakonykoppány (MÓCZÁR, 1959. V. 19.); Cuha-völgy (PAPP, 1957. V. 23.); Balatonkenese: Part-fő (TÓTH, 1971. VII. 17.); Cuha-völgy: Kardosrét (TÓTH, 1972. V. 25.); Eplény: Malom-réti-völgy (TÓTH, 1971. V. 14.); Gézaháza: Kő-árok (BAJÁRI, 1957. V. 21.); Porva-Csesznek (TÓTH, 1971. V. 12.); Szentkirályszabadja (TÓTH, 1969. VII. 29.); Tapolcafő: Kalapács-ér, éger-liget (TÓTH, 1972. V. 23.); Vállus: Búdöskút (PAPP, 1964. V. 27.); Várpalota: Baglyas-hegy (PAPP, 1968. VI. 25.); Zirc: Cuha-völgy (TÓTH, 1970. V. 24.); Zirc: erdő (TÓTH, 1972. V. 18.).

16. *Bombylius minor* L. — Egész Európában előfordul. Magyarországon ritka. A Bakonyvidékének is csupán egy pontjáról sikerült gyűjteni. Mecser-puszta (PAPP, 1962. VIII. 8.).

17. *Bombylius fulvescens* WIED. — Közép-Európa déli részén, Dél-Európában, Észak-Afrikában és Kisázsiaiban él. Hazánkban szórányosan mindenütt megtalálható. Nyáron repül. Eddigi megfigyeléseim szerint az ajakos növényeket kedveli. A Tihanyi-fél-

8. Tóth Sándor gyűjtés közben Porva környékén (fotó: Tóth Attila)

8. Sándor Tóth während des Einsammelns in der Gegend von Porva (Photo: Attila Tóth)

8. Sándor Tóth collecting in the environs of Porva (photograph by Attila Tóth)

szigeten 1971. VI. 26-án, a hűvös, borult idő ellenére szokatlanul sokat megfigyeltem belőle a Kiserdő-tető déli lejtőjén. 1972 júliusában, kellemes, napos időben felkerestem a Tihanyi-félszigeten a levendulást, ahol ez a faj elképesztő mennyiségben mozgott, de magasan a levegőben, így gyűjteni csak nehezen sikerült néhány példányt. Viszont a levendulás közelében tarlóvirágon (*Stachys annua*) bőven fogtam belőle, amint a virág előtt lebegve, hosszú szívókájával a nektárt szívogatta. **Bakonyi előhelyei:** Balatonalmádi (PAPP, 1965. VII. 25.); Balatonkenese: Part-fő (TÓTH, 1971. VII. 17.); Csopak (NOVÁK, 1960. VI. 17.); Paloznak (NOVÁK, 1962. VI. 23.); Tihanyi-félsziget (TÓTH, 1972. VII. 5.); Tihanyi-félsziget: Kiserdő-tető (TÓTH, 1971. VI. 26.); Várpalota: Baglyas-hegy (PAPP, 1968. VI. 25.)

18. *Systoechus sulphureus* MIK. — Egész Európában, Észak-Afrikában és Ázsiában megtalálható. Hazánkban korábban csak a sík vidékről volt ismert, ahol szórványosan fordul elő. A Bakonyban is csak a peremvidékről került eddig elő: Bakonyszentlászló (TÓTH, 1971. VIII. 11.); Káptalanfüred (NERUZZIL, 1969. VII. 22–24.).

19. *Lomatia lateralis* MEIG. — Európa és Észak-Afrika lakója. Hazánkban mindenütt, így a Bakonyban is ritka: Olaszfalu: Alsópere környéke (PAPP, 1966. VII. 11–14.); Tés: Móróc-tető (PAPP, 1969. VII. 18.).

20. *Lomatia sabaea* FABR. — Közép- és Dél-Európában, valamint Észak-Afrikában található. Hazánkban szórványosan mindenütt előfordul. Rendszerint galaj (*Gallium*) fajokon fogható. A Ba-

konnyban viszonylag sok helyről előkerült, de csak egy-két példányban: Balatonalmádi (PAPP, 1965. V. 27.); Bodajk (PAPP, 1963. VI. 13–14.); Csopak (NOVÁK, 1962. VI. 13.); Herend: Somod (PAPP, 1968. VI. 20.); Kab-hegy (PAPP, 1958. VI. 3–4.); Köveskál (PAPP, 1962. VI. 16.); Paloznak (NOVÁK, 1962. VI. 12., VI. 17., VI. 23.); Tihanyi-félsziget (TÓTH, 1972. VIII. 5.); Tihanyi-félsziget: Csücs-hegy (ZSIRKÓ, 1958. VI. 7.); Tihanyi-félsziget: Külső-tó (SZÓCS, 1958. VI. 6.); Veszprém: Gulya-domb (MAGYAR, 1963. VI. 27.).

21. *Lomatia lachesis* EGG. — Közép- és Dél-Európában, valamint Kisázsiaiban él. Hazánkban ritka. A Bakonyban is csak két pontjáról került elő: Fenyőfő: Ósfenyves (TÓTH, 1970. VI. 17., VII. 7.); Köveskál: Fekete-hegy (PAPP, 1962. VI. 16.).

22. *Anthrax trifasciata* var. *leucogaster* WIED. — Közép- és Dél-Európában, valamint Kisázsiaiban él a törzsalakjával együtt, azonban törzsalakját nálunk még nem gyűjtötték. Hazánkban szórványosan található, elsősorban a domb- és hegyvidéken. A Bakonyban csak egyetlen pontjáról került elő: Zalaszentő: Tátika (MIHÁLYI, 1957. VII. 15–18.).

23. *Anthrax anthrax* SCHRANK. — Európában, Észak-Afrikában, a Kanári-szigeteken és Kisázsiaiban gyűjtötték. Hazánk domb- és hegyvidékein szórványosan található, de az irodalom az Alföldről

9. *Anthrax anthrax* Schr.

is említi. A Bakonyban is csak szórványosan, egyesével gyűjthető: Csopak (NOVÁK, 1960. VI. 27.); Fenyőfő: Ósfenyves (TÓTH, 1970. VII. 7.); Hajmápuszta, Halas-tó környéke (TÓTH, 1972. VI. 12.); Kőrös-hegy (TÓTH, 1971. VIII. 3., VIII. 15.); Somlóvásárhely: Somló (PAPP, 1962. VII. 27.); Zalaszántó: Tátika (KASZAB, 1957. VI. 10., TÓTH, 1965. VI. 27., VIII. 23.).

24. *Anthrax fuscipennis* RIC. — Dél-Európában, Közép-Európa déli részén és Észak-Afrikában él. Hazánk területén eddig csak a Bakonyból sikerült kimutatni, így a Bakony egyik legérdekesebb pöszörlegyfaja. Mindössze két példánya került elő. Egyik az Ajka és Padragkút közötti bokros, ligetes területen, a másik a fenyőfői ósfenyvesben, napsütötte erdei úton a homokon ült. Bakonyi lelőhelyei: Ajka: liget-erdő (TÓTH, 1964. VII. 16.); Fenyőfő: Pisztrángos-tó környéke (TÓTH, 1971. VI. 18.).

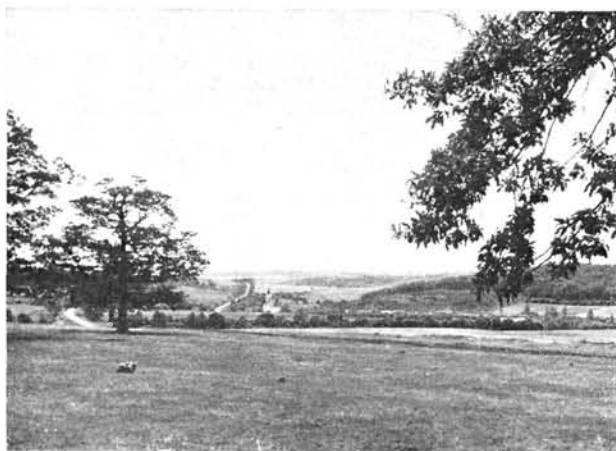
25. *Anthrax varia* FABR. — Európában, Kisázsiaiban és Észak-Amerikában találták. Hazánkban ritka, ezért is figyelemre méltó, hogy a Bakony vidékének öt pontjáról sikerült kimutatni, melyek közül három a fenyőfői ósfenyves területén van. Az ósfenyves eddigi tapasztalatok szerint — intenzívebb gyűjtőmunkát feltételezve — még sok meglepetéssel szolgálhat. Bakonyi lelőhelyei: Bakonyszentlászló (TÓTH ILONA, 1971. VIII. 11.); Fenyőfő: Pisztrángos-tó környéke (TÓTH, 1971. VI. 8.); Fenyőfő: Ósfenyves (TÓTH, VI. 27., VII. 7.); Kúp (in *Fauna Regni Hungaria* = irodalmi adat); Pula: Nánci-hegy (PAPP, 1964. VII. 27.).

26. *Exoprosopa jacchus* FABR. — Közép- és Dél-Európában, Észak-Afrikában és Ázsiában található. Hazánk domb- és hegyvidékein nem ritka. Megfigyeléseim szerint a kakukkfű (*Thymus*) nektárját szereti. Eplény mellett a Malom-réti-völgyben mindkét alkalommal kakukkfűvön gyűjtöttem. A Bakony vidékén gyakoribbnak látszik, mint az ország más területein, azonban közönségesnek nem nevezhető. Bakonyi lelőhelyei: Ajka: Köleskepe-árok (TÓTH, 1964. VIII. 16.); Balinka (PAPP, 1962. VIII. 7.); Balatonfüred (TÓTH, 1966. VII. 19.); Csopak: Nosztori-völgy (TÓTH, 1972. VI. 5.); Eplény: Malom-réti-völgy (TÓTH, 1972. VII. 2., VII. 17.); Tihany: Ráta (PAPP, 1963. VII. 10.); Tihanyi-félsziget: Külső-tó (TÓTH, 1972. VII. 19.).

27. *Exoprosopa minos* MEIG. — Európában és Észak-Afrikában él. Hazánkban nem ritka, azonban a sík vidékeken gyakoribb, de ott is csak szórványosan fogható. Eddig minden esetben a mezei iringón (*Eryngium campestre*) vagy a kék iringón (*Eryngium planum*) gyűjtöttem. A Bakonyban ritka, csak egyetlen példánya került elő: Iszka-szentgyörgy (PAPP, 1964. VII. 26.).

28. *Hemipenthes morio* L. — Európában, Arábiában és Észak-Amerikában található, mindenütt gyakran találkozhatunk vele: Ajka: liget-erdő (TÓTH, de elsősorban a domb- és hegyvidéken található. Az Alföldön csak szórványosan fordul elő. Érdekes, hogy — bár több száz példányt gyűjtöttem már belőle — soha nem sikerült megfigyelnem milyen növény nektárjával táplálkozik. A Bakony vidékén is a legközönségesebb fajnak mutatkozik, rendszerint napsütötte erdei utakon találkozhatunk vele: Ajka: liget-erdő (TÓTH, 1964. VI. 23., 1965. VI. 26.); Ajka: Jókai-bánya (TÓTH, 1965. VII. 13., 1964. VII. 16.); Ajka: Köleskepe-árok (TÓTH, 1964. VIII. 16.); Balatonfüred (TÓTH, 1966. VII. 19.); Bodajk (PAPP, 1963. VI. 13—14.); Csopak: Nosztori-völgy (TÓTH, 1972. VI. 5.); Eplény: Malom-réti-völgy (TÓTH, 1972. VII. 2.); Farkasgyepű (TÓTH, 1964. VII. 17.); Fenyőfő (TÓTH, 1971. V. 23., megfigyelt példány); Fenyőfő: Ósfenyves (TÓTH, 1970. VI. 27., VII. 7.); Fenyőfő: Pisztrángos-tó környéke (TÓTH, 1971. VI. 8.); Gyenesdiás: Szék-tető (PAPP, 1964. V. 29.); Hajmápuszta: Halas-tó környéke (TÓTH, 1972. VI. 11., VI. 12.); Iharkút (TÓTH, 1972. VI. 21.); Keszthely (JERMY, 1955. V. 13.); Köveskál: Fekete-hegy (PAPP, 1962. VI. 16.); Németbánya: Vadászház környéke (PAPP, 1964. VI. 11—13.); Ócs: Nagy-tó környéke (TÓTH, 1971. V. 27.); Porva-Csesznek (TÓTH, 1972. VI. 15.); Sáska: Bükkös-tető (PAPP, 1962. VII. 18.); Somberek-séd (PAPP, 1958. VI. 17.);

11. A *Dischistus minimus* Schrank élőhelye a Pula és Öcs közötti műút mentén

11. Das Biotop von *Dischistus minimus* Schrank neben der Landstrasse zwischen Pula und Öcs

11. The biotope of *Dischistus minimus* Schrank by the highway between Pula and Öcs

10.); Tihany: Akasztó-domb (MIHÁLYI, 1958. VI. 21., VI. 7.); Tihany: Óvár (ZSIRKÓ, 1958. VI. 3.; SZÓCS, 1958. VI. 6.); Úrkút: Kab-hegy északi lejtő (TÓTH, 1965. VI. 30., VII. 13.); Veszprém (TÓTH, 1971. V. 20., megfigyelt példány); Vinye: Hódos-érvölgy (TÓTH, 1970. VI. 26.); Zalaszentlőrinc: Tátika (TÓTH, 1965. VI. 27.); Zirc: Cuha-völgy (TÓTH, 1965. VIII. 14.).

29. *Hemipenthes velutinus* MEIG. — Közép- és Dél-Európában, Észak-Afrikában és Ázsiában fordul elő. Hazánk domb- és hegyvidékein szórványosan található. A Bakonyban nem gyakori, inkább csak egyesével található: Balatonfüred: erdei út (TÓTH, 1964. VII. 19., 1966. VII. 19.); Tihany: Akasztó-domb (MIHÁLYI, 1958. VI. 7.); Tihany: Csúcs-hegy (ZSIRKÓ, 1958. VI. 7.); Tihany: Ráta (PAPP, 1963. VII. 10.).

30. *Villa humilis* RUTHE — Közép- és Dél-Európában, valamint Észak-Afrikában fordul elő. Hazánkban ritka. Az irodalom Hajós és Pécs lelőhelyekről említi. Az utóbbi 10–15 év intenzív gyűjtéseinek eredményeképpen is csak Csákvárról (1 példány) és a fenyőfői ősfenyvesből (7 példány) sikerült kimutatni. Így a faj a Bakonyi *Bomblyiidae*-fauna egyik legérdekesebb eleme: Fenyőfő: Ósfenyves (TÓTH, 1970. VI. 27., VII. 7.).

31. *Villa occulta* WIED. — Közép-Európa lakója. Hazánk területéről eddig csak a Bakonyból ismerjük, illetőleg irodalmi adatok

12. Részlet a fenyőfői ősfenyvesből. A *Villa humilis* Ruthe lelőhelye

12. Ein Teil des Fenyőfői Urtannenwaldes. Der Fundort von *Villa humilis* Ruthe

12. Part of the ancient pinery at Fenyőfő. The collecting site of *Villa humilis* Ruthe

máshonnan nem említik.* A budapesti Természettudományi Múzeum Állattárának feldolgozásra váró gyűjteményében valószínűleg az ország más részeiből származó példányok is vannak. Bakonyi lelőhelyei: Ajka: Jókai-bánya (TÓTH, 1957. VII. 27.); Balinka (PAPP, 1962. VIII. 7.); Mecsér-puszta (PAPP, 1962. VIII. 8.).

32. *Villa hottentotta* L. — Európában, Észak-Afrikában és Perzsia északi részében honos. Hazánkban általánosan elterjedt, eléggé közönséges faj. A Bakony vidékén is gyakori: Balatoncsicsó: erdőszél környéke (PAPP, 1969. VII. 9–10.); Farkasgyepű (TÓTH, 1964. VII. 17.); Fenyőfő: Ósfenyves (TÓTH, 1970. VII. 7.); Paloznak (NOVÁK, 1962. IX. 15.); Szentbalázs: Füzed-tó (TÓTH, 1970. VIII. 3.); Tihany (TÓTH, 1968. VIII. 20.); Tihany: Akasztó-domb (SZÓCS, 1958. VI. 7.); Várpalota: Badacsony (PAPP, 1969. VI. 28.); Zirc (TÓTH, 1970. VIII. 8.).

33. *Villa halteralis* KOW. — Közép-európai faj. Hazánkban csak szórványosan fordul elő. A Bakonyban ritka: Mecsér-puszta (PAPP, 1962. VII. 2.).

34. *Villa circumdata* MEIG. — Európai faj. Hazánkban az előző fajhoz hasonlóan csak szórványosan található. A Bakonyban viszont nem

*Sajnos a bakonyi példányok szőrözete erősen kopott, és bár a határozókulcsban a bélyegek határozottan a *V. occulta*-hoz vezetnek, az állat faji hovatartozását csak friss szőrzetű példányok vizsgálatával lehet minden kétséget kizáróan megállapítani.

13. *Villa hottentotta* L.

ritka: Bakonybél (MIHÁLYI, 1959. VIII. 2.); Farkasgyepű (TÓTH, 1964. VII. 17.); Fenyőfő: Ósfenyves (TÓTH, 1970. VI. 27., VII. 7.); Márkó: Séd-patak völgye (TÓTH, 1971. IX. 9.); Tihany: Akasztódomb (SZÓCS, 1958. VI. 7.); Zirc (TÓTH, 1970. VII. 2.).

35. *Villa cingulata* MEIG. — Közép- és Dél-Európában honos. Hazánkban szórványosan található, a Bakonyban sem gyakori: Ajka: Köleskepe-árok (TÓTH, 1964. VIII. 16.); Balatoncsicsó: erdészház környéke (PAPP, 1969, VII. 9–10.); Nagyveleg (PAPP, 1968. VIII. 5.).

Sümeg: Sarvaly (PAPP, 1968. VI. 4–8.); Tés: Sötét-horog-völgy (PAPP, 1969. VI. 27.); Tihany (MIHÁLYI—ZSIRKÓ, 1957. V. 6–11.; KASZAB, 1957. VI.

Tóth Sándor

IRODALOM — LITERATUR

1. ENGEL, E. O. (1938): Bombyliidae (in Lindner: Die Fliegen der palaearktischen Region), — Stuttgart.

2. THALHAMMER, J. (1899): Bombyliidae (in Fauna Regni Hungariae, 3, p. 27–29.), — Budapest.

3. TÓTH, S. (1964): Adatok a Tardi-patak völgye dipteráinak ismeretéhez, 1. Bombyliidae és Tabanidae. — Rovartani Közl., 17, p. 67–73.

4. TÓTH, S. (1966): Neue Angaben zur Dipterafauna des Theiss-Tales. — Tiscia, 2, Szeged, p. 107–112.

5. TÓTH, S. (1968): Adatok a Bakony hegység bögölyfaunájának ismeretéhez (Diptera, Tabanidae) — A Veszprém Megyei Múzeumok Közlem., 7, p. 385–393.

ANGABEN ÜBER DIE KENNTNISSE DER WOLLSCHWEBER-FAUNA (Diptera, Bombyliidae) DES BAKONY-GEBIRGES

Verfasser hat die *Bombyliidae*-Sammlung des Bakonyer Naturwissenschaftlichen Museums zu Zirc aufgearbeitet. Die so bekommenen Angaben wurden mit den Fundortsangaben der Bakonyer Exemplare, die sich in der *Bombyliidae*-Sammlung der Zoologischen Sammlung des Budapester Naturwissenschaftlichen Museums befinden, ergänzt sowie auch mit den wenigen Mitteilungen in der spärlichen Literatur. Auf Grund dieser werden die Kenntnisse bezüglich der *Bombyliidae*-Fauna des Bakony-Gebirges zusammengefasst, das Vorhandensein von 34 Arten in diesem Gebiet wurde bewiesen. Die Untersuchungen bezogen sich auf das im weitesten Sinne genommene Bakony-Gebirge, dessen Teile das Balaton-Oberland, das Tapolcaer-Becken, das Keszthelyer-Gebirge, das Nord-Bakony-Gebirge, das Süd-Bakony-Gebirge und der Ba-

kony-Fuss darstellen. Die *Bombyliiden* wurden in früheren Zeiten auf diesem Gebiet nicht besonders systematisch gesammelt. Obwohl die im Jahre 1956 zugrunde gegangene Fliegen-Sammlung der zoologischen Sammlung sicherlich auch *Bombyliiden* des Bakony-Gebirges enthielt, weiss man doch nicht, welche Bakonyer Arten in dieser vorhanden waren, da die Angaben nicht publiziert wurden. Es ist verständlich, dass das seit dem Jahre 1956 am Bakony-Gebirge gesammelte Material zahlreiche Besonderheiten, so auch für Ungarn neue Arten enthielt. Die Ergebnisse beweisen auf jeden Fall, dass die weitere systematische Sammelarbeit unsere Kenntnisse mit zahlreichen, bis jetzt von diesem Gebiet noch nicht gekannten (unter ihnen auch seltene) Arten bereichern werden.

Sándor Tóth

DATA TO THE BEE-FLY FAUNA OF THE BAKONY MTS.
(DIPTERA, BOMBYLIIDAE)

Author set the task to identify the bee-fly collection of the Bakony Natural History Museum, Zirc. The present contribution is all the more important for he had complemented these data with those Bakony data which are found in the bee-fly collection of the Hungarian Natural History Museum, Budapest, to have an even more comprehensive picture of the *Bombyliidae* fauna he also surveyed the rather scarce literature referring to this group. Thirty-four species have been ascertained to occur in this area, where the Bakony Mts. as a region is used in the wider sense of the word, i. e. to include the Balaton upland, Tapolca basin, Keszthely Mts., South, North, East Bakony Mts. and the foot of the Bakony Mts. No regular collectings of the

bombylid flies have been done over this region. It is very likely that the destroyed collection of the *Diptera* Section of the Hungarian Natural History Museum, Budapest in 1956 must have included many specimens from the Bakony Mts. but since the material of the *Bombyliidae* has never been published it remains unknown what species perished in the fire. Since 1956 the collectings yielded some interesting species indeed including even some new to the Hungarian fauna. The results definitely indicate that future collectings will most certainly bring forth many further interesting species, among them perhaps rarities which would greatly enlarge our knowledge on this group of flies.

Sándor Tóth